

ČESKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavního soudu

Jm é n e m r e p u b l i k y

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Jana Svatoně a soudců Pavla Šámala (soudce zpravodaje) a Davida Uhlíře o ústavní stížnosti stěžovatelky **K. L.**, zastoupené Mgr. Evou Veselou, advokátkou, sídlem Příčná 893, Kolín, proti usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 29. listopadu 2023 č. j. 24 Co 1242/2023-93 a usnesení Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 26. června 2023 č. j. 41 Nc 5739/2009-75, za účasti **Krajského soudu v Českých Budějovicích a Okresního soudu v Českých Budějovicích**, jako účastníků řízení, takto:

I. Usnesením Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 29. listopadu 2023 č. j. 24 Co 1242/2023-93 a usnesením Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 26. června 2023 č. j. 41 Nc 5739/2009-75 bylo porušeno právo stěžovatelky vlastnit majetek podle čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a dále právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 29. listopadu 2023 č. j. 24 Co 1242/2023-93 a usnesení Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 26. června 2023 č. j. 41 Nc 5739/2009-75 se proto ruší.

Odůvodnění

I.

Skutkové okolnosti případu a obsah napadených rozhodnutí

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“), se stěžovatelka domáhá zrušení v záhlaví uvedených rozhodnutí, přičemž tvrdí, že jimi byla porušena základní práva zakotvená v čl. 11 odst. 1 a v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

2. Z ústavní stížnosti, z vyžádaného soudního spisu a z napadených rozhodnutí se podává, že v záhlaví uvedeném usnesení Okresní soud v Českých Budějovicích (dále jen „okresní soud“) zamítl návrh stěžovatelky jako povinné na zastavení exekuce vedené podle exekučního titulu, jímž byl v daném případě platební rozkaz okresního soudu ze dne 18. 9. 2008 č. j. 41 Ro 319/2008-4, kterým byla stěžovatelce (tehdy žalované) uložena povinnost zaplatit oprávněné obchodní společnosti SONSTAV s. r. o., sídlem Poupětova 869/10, Praha 7 – Holešovice (tehdy žalobkyni), dále jen „oprávněná“, částku 1 006 Kč s příslušenstvím a náklady řízení ve výši 8 454 Kč (na oprávněnou převedla tuto pohledávku obchodní společnost Dopravní podnik města České Budějovice, a. s., dále jen „původní oprávněná“). Okresní soud dospěl k závěru, že nynější oprávněná disponuje pravomocným a vykonatelným titulem. Při dokazování bylo zjištěno, že nalézací spis již byl skartován. Z vyjádření stěžovatelky okresní soud zjistil, že platební rozkaz obdržela její zákonná zástupkyně – matka, která proti němu nepodala odpor a nezaplatila ani soudem určenou částku. Okresní soud poukázal na to, že exekuční řízení primárně směřuje k realizaci vykonatelných exekučních titulů a není dalším přezkumným stupněm, kde by povinný mohl uspět se svými nově uplatňovanými námitkami a důkazními návrhy, které měly být uplatněny v nalézacím řízení. Stěžovatelka však podle okresního soudu nesprávně považuje exekuční řízení za další řízení, kde může využít v nalézacím řízení neuplatněné důkazy.

3. Proti usnesení okresního soudu podala stěžovatelka odvolání. Napadeným usnesením Krajského soudu v Českých Budějovicích (dále jen „krajský soud“) bylo usnesení okresního soudu potvrzeno. Krajský soud konstatoval, že námitky stěžovatelky se koncentrují do dvou okruhů, a to zaprvé do problematického zastoupení matkou v řízení nalézacím a zadruhé do nesloučení dvou exekucí do jediné. Dospěl k závěru, že posouzení otázky řádného zastoupení matkou přísluší do řízení nalézacího a případné vady jsou zmatečnostním důvodem podle § 229 odst. 1 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“). Tato otázka tedy již nemůže být řešena v exekuci. Stejně tak nesloučení dvou exekucí do jediné nemůže představovat samo o sobě důvod pro zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. Tvrzení stěžovatelky, že postup exekučního soudu je v rozporu s dobrými mravy a v rozporu s principy demokratického právního řádu, nemůže podle krajského soudu obstát, neboť v posuzované věci nedošlo k žádnému flagrantnímu porušení zákona. Krajský soud přisvědčil okresnímu soudu, že exekuční řízení slouží primárně k tomu, aby byl vykonán exekuční titul, a nemůže suplovat řízení, kde by se řešily eventuální vady nalézacího řízení. Z výpovědi stěžovatelky vyplývá, že celou dobu věděla o existenci pohledávek vůči Dopravnímu podniku města České Budějovice, a. s., potažmo dnešní oprávněné, a ani v insolvenčním řízení tyto pohledávky nepopřela.

4. K návrhu stěžovatelky Ústavní soud usnesením ze dne 13. 3. 2024 rozhodl o odložení vykonatelnosti napadených rozhodnutí do právní moci rozhodnutí Ústavního soudu o ústavní stížnosti.

II.

Argumentace stěžovatelky

5. V ústavní stížnosti stěžovatelka uvádí, že ke vzniku dluhu došlo tak, že ve svých 15 letech jela (dvakrát) městskou hromadnou dopravou v Českých Budějovicích z důvodu obtížné rodinné situace bez platné jízdenky. Dopravní podnik města České Budějovice téměř ihned (v lednu 2009) obě pohledávky postoupil oprávněné, která podala dvě samostatné žaloby, každou pro jistinu 1 006 Kč. Oprávněná oznámení o postoupení pohledávky ze dne 8. 9. 2008 poslala prostřednictvím svého právního zástupce zákonné zástupkyni tehdy nezletilé povinné, její matce. Matka povinné pokutu za svou nezletilou dceru nezaplatila ani své nezletilé dceři neoznámila, že je proti ní vedeno soudní řízení k vymožení výše uvedené pohledávky. Tehdy nezletilá stěžovatelka se však o probíhajícím soudním řízení nedozvěděla, protože veškerá soudní korespondence byla doručována pouze k rukám její matky, která pokutu za svoji dceru nezaplatila a o probíhajícím sporu ji neinformovala ani se žalobám nebránila a k soudním jednáním nešla. Platební rozkaz, který byl soudem doručován matce povinné, jako její zákonné zástupkyni, matka dceři rovněž nepředala ani požadovanou částku za dceru nezaplatila. Stěžovatelka tak až po letech v době své zletilosti po nástupu do práce na základě srážek ze mzdy zjistila, že je proti ní vedena předmětná exekuce. Z pokuty se postupně vytvořil dluh v řádu desítek tisíc korun. Po nabytí zletilosti a nástupu do práce pak na mzdu stěžovatelky byly okamžitě uvaleny exekuce ve výši celkově přesahující 40 000 Kč.

6. Stěžovatelka si od obchodní společnosti Provident Finance s. r. o., vzala tři nebankovní půjčky během roku 2017 ve výši 8 900 Kč, 6 000 Kč, 8 600 Kč. Z těchto stěžovatelka většinu splatila, a to včetně úroku 150 % až 200 % ročně. Obchodní společnost Provident Finance s. r. o., přesto do následného insolvenčního řízení stěžovatelky přihlásila pohledávku ve výši 46 085 Kč. Tato pohledávka přitom věřiteli nebyla přiznána žádným pravomocným rozhodnutím, navíc úroky, které věřitel požaduje, jsou v rozporu s platným právem i aktuální judikaturou.

7. Následně stěžovatelka podala prostřednictvím svého právního zástupce insolvenční návrh s návrhem na oddlužení (usnesení o úpadku ze dne 25. 9. 2018 č. j. KSCB 46 INS 14927/2018-A-7). Při přezkumu pohledávek jí insolvenční správce doporučil, aby všechny pohledávky uznala, protože to bude jednodušší. Během insolvenčního řízení se stěžovatelce v roce 2021 narodilo dítě, jeho otec ukrajinské národnosti odešel v březnu 2022 bojovat na Ukrajinu, následně poté se přestal stěžovatelce ozývat a od té doby o něm stěžovatelka nemá žádné zprávy. Stěžovatelka tak přišla o podporu ze strany otce dítěte a o výživné na dítě. Požádala o sociální příspěvek, který jí nebyl přiznán, a následně z důvodu nedostatku finančních prostředků požádala na podzim roku 2022 o zrušení insolvence, protože již nadále nebyla schopna dodržet splátkový kalendář. Insolvence byla zrušena usnesením krajského soudu o zrušení oddlužení ze dne 22. 3. 2023 sp. zn. KSCB 46 INS 14927/2018-B-55. Z důvodu podaného odvolání ve věci odměny insolvenčního správce však insolvence dosud nebyla zcela ukončena, stěžovatelka uhradila 16 712,52 Kč. K úhradě aktuálně zbývá 3 758,49 Kč.

8. Dne 14. 12. 2021 stěžovatelka podala návrh na zastavení exekuce vedené pod sp. zn. 040 Ex 1995/09 pro částku 6 Kč (nezaplatené jízdné) plus 1 000 Kč (pokuta za jízdu MHD České Budějovice bez platné jízdenky), tedy jistinu celkem 1 006 Kč, dále náhradu nákladů právního zastoupení v nalézacím řízení v částce 8 454 Kč, náklady právního zastoupení oprávněného v exekučním řízení ve výši 3 146 Kč a dále náhrady nákladů exekuce vč. DPH ve výši 7 865 Kč, tj. částka vymáhaná soudním exekutorem činí celkem 20 471 Kč.

9. Stěžovatelka poukazuje na to, že ačkoli oprávněné nic nebránilo, aby dlužnou částku vymáhala po zákonném zástupci, matce nezletilé, raději několik let čekala, až stěžovatelka jako povinná nabude zletilosti a začne pracovat, aby bezprostředně poté po ní začala pohledávku exekučně vymáhat. Oprávněná tak stěžovatelce znemožnila normální (tj. dluhy nezatížený) vstup do samostatného života po nabytí zletilosti. Zájmy stěžovatelky na zastavení exekuce tak výrazně převažují nad zachováním právní jistoty jak původní oprávněné, která téměř okamžitým prodáváním těchto bagatelních pohledávek nesmyslně navyšuje částky dlužného jízdného a pokut, tak i současné oprávněné, která skupováním těchto pohledávek a jejich následným vymáháním rovněž uměle navyšuje dlužné pokuty o náklady řízení, náklady oprávněného v exekučním řízení a náklady exekuce, čímž dosahuje nemorálního a bezpracného zisku. Okresní soud v současné době o druhém (souvisejícím) řízení, vedeném pod sp. zn. 41 Nc 10760/2009, doposud nerozhodl. Jednání jak původní oprávněné, postupitelky pohledávky, tak i současné oprávněné, je s ohledem na výše uvedené skutečnosti flagrantním porušením dobrých mravů, je šikanózní, a proto by mu neměla být poskytována právní ochrana. Za účelem prokázání shora uvedených skutečností stěžovatelka předložila soudu řadu důkazů. Soudy se však v odůvodnění svých rozhodnutí jednotlivými argumenty stěžovatelky nezabývaly, a stejně tak nezohlednily výslech stěžovatelky.

10. Stěžovatelka dále poukazuje na to, že v daném případě šlo o typické formulářové žaloby, u kterých je vzhledem k principu proporcionality mezi výší vymáhané částky a náhradou nákladů spravedlivé, aby soud určil výši odměny za zastupování žalobce advokátem jako ekvivalent jednonásobku vymáhané jistiny. Zásah do práva stěžovatelky na vlastnictví spočívá i v tom, že řízení vedená u okresního soudu nebyla spojena do jednoho řízení a oprávněné byla dvakrát přiznána náhrada nákladů za činnost, kterou lze považovat za rutinní a administrativní. Tím, že vymáhání obou nároků téhož oprávněného proti témuž povinnému nebylo spojeno do jednoho řízení, a to ani v nalézacím ani v exekučním řízení, došlo k porušení zásady hospodárnosti řízení, k porušení práva stěžovatelky na soudní ochranu a k zásahu do jejího vlastnického práva. Náklady řízení, a to jak nalézacího, tak i exekučního jsou nepřiměřené, což je s ohledem na dva samostatně vedené případy ještě zdvojnásobeno.

11. Stěžovatelka namítá, že okresní soud způsobil její zadlužení tehdy jako nezletilé tím, že nedostatečně ochránil její práva v nalézacím řízení. Podle stěžovatelky by měl být exekuční titul prohlášen za nezpůsobilý a exekuce by měla být zastavena ve smyslu § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. Stěžovatelka poukazuje na judikaturu Ústavního soudu, ve které je zdůrazňována ochrana slabší strany a právo na soudní ochranu. Stěžovatelka v ústavní stížnosti cituje i nálezy, ve kterých je zdůrazňován požadavek adresovaný soudům na spojování ke společnému řízení věcí týkajících se týchž účastníků, které jsou po skutkové a právní stránce shodné, dále požadavek přiměřenosti nákladů řízení u tzv. formulářových žalob, kdy by soudy měly určit výši odměny advokáta za zastupování s ohledem na princip proporcionality mezi výší vymáhané částky a náhradou nákladů. Stěžovatelka

rovněž poukazuje na ústavněprávní požadavek řádného zastupování nezletilého před soudem. Dále poukazuje na judikaturu, ve které se Ústavní soud zabýval otázkou, zda lze v exekučním řízení výjimečně zkoumat vady exekučního titulu.

12. Stěžovatelka dále namítá, že obecnými soudy vykonaná skutková zjištění jsou v extrémním rozporu s provedenými důkazy, neboť soudy nehodnotily důkazy ve vzájemném souladu a komplexně. Obecné soudy se nezabývaly stěžovatelkou předloženými důkazy a namítanými rozpory v procesu dokazování a v odůvodnění svých rozhodnutí se nevypořádaly ani s její argumentací a odkazovanou judikaturou. Odůvodnění rozhodnutí obecných soudů jsou proto nedostatečná. Obě napadená usnesení jsou tak v extrémním rozporu s principy spravedlnosti, dále je zde extrémní nesoulad skutkových a právních závěrů a právní argumentace. Podle stěžovatelky obecné soudy tím, že nevyhověly jejímu návrhu na zastavení exekuce, porušily její právo na ochranu vlastnictví podle čl. 11 odst. 1 Listiny a právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Kromě toho bylo porušeno legitimní očekávání stěžovatelky a princip předvídatelnosti rozhodování orgánů veřejné moci, protože právní názory okresního a krajského soudu jsou v rozporu s ustálenou judikaturou Ústavního soudu i rozhodovací praxí obecných soudů, což stěžovatelka opět doložila konkrétní judikaturou.

III.

Vyjádření účastníků řízení a oprávněné

13. Soudce zpravodaj zaslal podle § 42 odst. 4 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), ústavní stížnost k vyjádření krajskému soudu, okresnímu soudu a oprávněné.

14. Krajský soud a okresní soud ve svých vyjádřeních odkázaly na odůvodnění napadených rozhodnutí.

15. Oprávněná se ve stanovené lhůtě k podané ústavní stížnosti nevyjádřila. V souladu s poskytnutým poučením má proto Ústavní soud za to, že se postavení vedlejšího účastníka vzdala.

16. Protože zasláná vyjádření neobsahovala žádné nové skutečnosti, Ústavní soud je nezasílal stěžovatelce k replice.

IV.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

17. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a dospěl k závěru, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněnou stěžovatelkou, která byla účastnicí řízení, v němž byla vydána napadená rozhodnutí. Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatelka je právně zastoupena v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu. Ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 téhož zákona a contrario), neboť stěžovatelka vyčerpala všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva.

V.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

18. Ústavní soud je soudním orgánem ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy), který stojí mimo soustavu soudů (čl. 91 odst. 1 Ústavy). Vzhledem k tomu jej nelze, vykonává-li svoji pravomoc tak, že podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozhoduje o ústavní stížnosti proti pravomocnému soudnímu rozhodnutí, považovat za další, „superrevizní“ instanci v systému obecné justice, oprávněnou vlastním rozhodováním (nepřímo) nahrazovat rozhodování obecných soudů; jeho úkolem je „toliko“ přezkoumat ústavnost soudních rozhodnutí, jakož i řízení, které jejich vydání předcházelo. Proto vedení řízení, zjišťování a hodnocení skutkového stavu, výklad podústavního práva a jeho aplikace na jednotlivý případ je v zásadě věcí obecných soudů, a o zásahu Ústavního soudu do jejich rozhodovací činnosti lze uvažovat za situace, kdy je jejich rozhodování stíženo vadami, které mají za následek porušení ústavnosti (tzv. kvalifikované vady); o jaké vady přitom jde, lze zjistit z judikatury Ústavního soudu.

19. Ústavní soud ve svých četných rozhodnutích zřetelně definoval podmínky, při jejichž existenci má vadná interpretace a aplikace podústavního práva obecným soudem za následek porušení základních práv či svobod jednotlivce. Proces interpretace a aplikace podústavního práva bývá stížen takovouto kvalifikovanou vadou zpravidla tehdy, nezohlední-li obecné soudy správně (či vůbec) dopad některého ústavně zaručeného základního práva (svobody) na posuzovanou věc, anebo dopustí-li se – z hlediska řádně vedeného soudního řízení – neakceptovatelné „libovůle“, spočívající buď v nerespektování jednoznačně znějící kogentní normy, nebo v interpretaci a aplikaci zákonných pojmů, která je ve zjevném a neodůvodněném vybočení ze standardů výkladu, jenž je v soudní praxi respektován, resp. který odpovídá všeobecně akceptovanému (doktrinálnímu) chápání dotčených právních institutů, jež je v extrémním rozporu s principy spravedlnosti (např. tzv. přepjatý formalismus) [srov. náleze ze dne 10. 10. 2002 sp. zn. III. ÚS 74/02 (N 126/28 SbNU 85) či náleze ze dne 25. 9. 2007 sp. zn. Pl. ÚS 85/06 (N 148/46 SbNU 471)]; všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>].

20. Ústavní soud se ve své rozhodovací činnosti opakovaně zabýval otázkou ústavně konformního výkladu práva. Neudržitelnou je aplikace práva vycházející pouze z jazykového výkladu. V této souvislosti lze odkázat zejména na náleze pléna Ústavního soudu ze dne 17. 12. 1997 sp. zn. Pl. ÚS 33/97 (N 163/9 SbNU 399; č. 30/1998 Sb.), v němž se mj. konstatuje, že „[m]echanická aplikace abstrahující, resp. neuvědomující si, a to buď úmyslně, nebo v důsledku nevzdělanosti, smysl a účel právní normy činí z práva nástroj odcizení a absurdity“. Obecný soud není absolutně vázán doslovným zněním zákona [srov. k tomu např. náleze Ústavního soudu ze dne 13. 6. 2006 sp. zn. I. ÚS 50/03 (N 120/41 SbNU 499)], „nýbrž se od něj [...] musí odchýlit, pokud to vyžaduje účel zákona, historie jeho vzniku, systematická souvislost nebo některý z principů [mající] svůj základ v ústavně konformním právním řádu jako významovém celku [...]. Povinnost soudů nalézat právo neznamená pouze vyhledávat přímé a výslovné pokyny v zákonném textu, ale též povinnost zjišťovat a formulovat, co je konkrétním právem i tam, kde jde o interpretaci abstraktních norem a ústavních zásad.“ Ústavní soud dále judikoval, že soudy musí při své činnosti postupovat tak, aby interpretační a aplikační právní problémy

řešily s maximální mírou racionality (srov. např. usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 4. 2007 sp. zn. Pl. ÚS 92/06). Jednoduše vyjádřeno, spravedlnost musí být přítomna v každém procesu, ve kterém se interpretuje a aplikuje právo.

21. Tento požadavek však v případě stěžovatelky zjevně dodržen nebyl. Oba soudy posuzující stěžovatelčin návrh na zastavení exekuce totiž neprovedly ústavně konformní výklad § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř., podle kterého výkon rozhodnutí bude zastaven, je-li výkon rozhodnutí nepřipustný, protože je tu jiný důvod, pro který rozhodnutí nelze vykonat.

A) Obecná východiska pro posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

a) K ústavně konformnímu výkladu § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř., a k povinnosti soudů zabývat se zásadními vadami exekučního titulu

22. V nálezu ze dne 17. 12. 2015 sp. zn. IV. ÚS 3216/14 (N 218/79 SbNU 503), se Ústavní soud zabýval ústavně konformním výkladem § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř., v případě, kdy exekuční titul vydal obecný soud. Ústavní soud vyšel z toho, že zatímco důvody pro zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. a) až g) o. s. ř. „jsou důvody konkrétními, důvod uvedený pod písmenem h) je formulován všeobecně a jeho účelem je umožnit, aby výkon rozhodnutí byl zastaven i v jiných závažných případech, které pro jejich možnou rozmanitost nelze s úplností předjímat, resp. podrobit konkrétnímu popisu. Judikatura vymezila (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2006 sp. zn. 20 Cdo 1932/2005), že z povahy věci (včetně logického požadavku srovnatelnosti jednotlivých důvodů zastavení výkonu) musí jít o takové okolnosti, pro které další provádění výkonu je způsobilé založit kolizi s procesními zásadami (byť mohou mít podklad v právu hmotném), na nichž je výkon rozhodnutí (jakožto procesní institut) vybudován, anebo je protichůdné účelu, který se jím sleduje, totiž zajistit (efektivní) splnění povinnosti, vyplývající z vykonávaného titulu.“ Ústavní soud poté akceptoval právní názor obecných soudů, že důvodem pro zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř., jsou „takové okolnosti, pro které další provádění výkonu je způsobilé založit kolizi s procesními zásadami (byť mohou mít podklad v právu hmotném), na nichž je výkon rozhodnutí (jakožto procesní institut) vybudován, anebo je protichůdný účelu, který se jím sleduje, totiž zajistit (efektivní) splnění povinnosti vyplývající z vykonávaného titulu“.

23. Tato východiska byla potvrzena nálezem ze dne 1. 11. 2016 sp. zn. II. ÚS 2230/16 (N 206/83 SbNU 281), ve kterém Ústavní soud dovodil, že zastavení výkonu rozhodnutí podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř., „se použije pro odstranění zjevné nespravedlnosti i tehdy, kdy by výkon rozhodnutí byl dokonce v rozporu s principy právního státu“ (bod 14).

24. V návaznosti na posledně uvedený nález Ústavní soud také v nálezem ze dne 1. 4. 2019 sp. zn. II. ÚS 3194/18 (N 44/93 SbNU 119), konstatoval, že z ustálené judikatury Ústavního soudu plyne, že v exekučním řízení obecným soudům přísluší zabývat se zásadními vadami exekučního titulu a že jsou povinny výkon rozhodnutí zastavit podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř., také v případech, v nichž by výkon rozhodnutí vedl ke zjevné nespravedlnosti, nebo by byl dokonce v rozporu s principy právního státu.

Nezohlednění těchto kritérií při rozhodování o zastavení výkonu rozhodnutí představuje porušení základního práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

25. Při zkoumání, zda exekuční titul netrpí zásadními vadami, přitom není relevantní, zda a jak efektivně hájil povinný svá práva v nalézacím řízení. Použití § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř., tedy i zastavení řízení z důvodu zásadních vad exekučního titulu, „není podmíněno ani vyčerpáním řádných opravných prostředků v předcházejícím nalézacím řízení“. Námitka obecných soudů, že se povinný snaží přenést řešení svého nedbalého jednání v nalézacím řízení do řízení exekučního, není pro řešení věci relevantní [srov. nález ze dne 1. 4. 2019 sp. zn. II. ÚS 3194/18 (N 44/93 SbNU 119), nález ze dne 1. 11. 2016 sp. zn. II. ÚS 2230/16 a další].

26. V nálezu ze dne 8. 8. 2017 sp. zn. Pl. ÚS 9/15 (č. 338/2017 Sb.), se plénum Ústavního soudu ztotožnilo se závěrem, že tzv. jiným důvodem pro zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř., „jsou takové okolnosti, pro které další provádění výkonu je způsobilé založit kolizi s procesními zásadami (byť mohou mít podklad v právu hmotném)“, přičemž „uvedený důvod slouží k odstranění zjevné nespravedlnosti také tehdy, kdy by výkon rozhodnutí byl v rozporu s principy právního státu“. Ústavní soud konstatoval, že jde o „obecně přijímané výjimky, [které umožňují] v exekučním řízení [...] hodnotit i zásadní vady exekučního titulu“ (bod 24). Proto „i v řízení exekučním je za určitých podmínek možné uplatnit námitky vůči nalézacímu řízení a jeho výsledku. Protiústavnost exekučního titulu může za těchto podmínek hodnotit i exekuční soud a vyvodit z toho patřičné důsledky“ (bod 26).

27. Touto judikaturou tak byl překonán závěr vyslovený například v usnesení ze dne 12. 8. 2014 sp. zn. II. ÚS 3276/13, v němž Ústavní soud považoval za ústavně konformní názor obecných soudů, že nemohou přezkoumávat věcnou správnost exekučního titulu na základě námitek směřujících proti výši úroků z prodlení (bod 10; srov. obdobně i usnesení ze dne 23. 3. 2010 sp. zn. I. ÚS 210/10). Z výše uvedené náleзовé judikatury totiž vyplývá, že je možné přezkoumat, zda exekuční titul nevykazuje zásadní vady. Precedenční síla nálezů je přitom vyšší než precedenční síla jakéhokoliv usnesení, jak vyplývá z § 23 zákona o Ústavním soudu i z judikatury Ústavního soudu [srov. nález ze dne 13. 11. 2007 sp. zn. IV. ÚS 301/05 (N 190/47 SbNU 465), body 88-89].

b) K řádnému zastoupení nezletilého v řízení před soudem (ústavněprávní podmínky pro vydání platebního rozkazu)

28. Ústavní soud se ve své rozhodovací praxi opakovaně zabýval ústavními stížnostmi stěžovatelů, kteří v době své nezletilosti byli obecnými soudy jako žalovaní zavázáni k úhradě pohledávek vzniklých na základě svých jízd městskou hromadnou dopravou bez platného jízdního dokladu, přitom v soudním řízení nebyli účinně zastoupeni a nebylo jim umožněno se jej náležitě účastnit; o jeho výsledku a existenci vykonatelných pohledávek se tak dozvěděli až po několika letech, zpravidla po dosažení zletilosti, nejčastěji v souvislosti s uskutečňovanou exekucí nařízenou kvůli nezaplacení oněch pohledávek. Ústavní soud zde odkazuje závěry, které v těchto případech učinil a které jsou relevantní i v nyní posuzované věci [viz například nález ze dne 4. 12. 2014 sp. zn. I. ÚS 1041/14 (N 217/75 SbNU 431), nález ze dne 21. 4. 2016 sp. zn. I. ÚS 3598/14 (N 74/81 SbNU), nález ze dne 6. 3. 2017 sp. zn. I. ÚS 3655/16 (N 39/84 SbNU 451),

nález ze dne 17. 4. 2019 sp. zn. II. ÚS 3814/17 (N 64/93 SbNU 295), nález ze dne 14. 11. 2019 sp. zn. II. ÚS 3133/19 (N 191/97 SbNU 73)].

29. V nálezu ze dne 15. 2. 2017 sp. zn. I. ÚS 1775/14 (N 29/84 SbNU 349) Ústavní soud konstatoval, že dospějí-li obecné soudy k závěru, že nezletilé dítě bylo způsobilé uzavřít smlouvu o přepravě osob, musí se zabývat tím, zda takové dítě zavinilo porušení povinnosti zaplatit stanovené jízdné a zda si mohlo být vědomo důsledků spojených s jeho nezaplacením, tedy povinností zaplatit přírážku k jízdnému či hradit náklady řízení o zaplacení této částky. Obecné soudy též musí při svém rozhodování chránit zájem dítěte, aby do dospělosti nevstupovalo se závazky, jež mohou mít rdousící efekt.

30. V nálezu ze dne 14. 11. 2019 sp. zn. II. ÚS 3133/19 (N 191/97 SbNU 73) Ústavní soud vyslovil, že základní právo nezletilého žalovaného zaručené čl. 38 odst. 2 Listiny, ve spojení s čl. 3 odst. 1 a 2 Úmluvy o právech dítěte a čl. 32 odst. 1 větou druhou Listiny, vyžaduje, aby se soud před vydáním platebního rozkazu vůči takovému nezletilému žalovanému zabýval otázkou, zda u něj lze mít za splněné ústavněprávní podmínky pro vydání platebního rozkazu. Platební rozkaz nelze vydat vůči nezletilému žalovanému, který nemá plnou procesní způsobilost a v řízení musí být zastoupen zákonným zástupcem či opatrovníkem, má-li soud jakékoli pochybnosti či nejistotu o řádnosti a efektivnosti jeho zastoupení zákonným zástupcem; u takového nezletilého žalovaného totiž není zaručeno, že má reálnou možnost domoci se projednání věci v řádném nalézacím řízení a že případná pasivita jeho zákonného zástupce po vydání platebního rozkazu je projevem vědomého vzdání se práva žalovaného na veřejné projednání věci v jeho přítomnosti učiněným při ochraně práv a v zájmu nezletilého žalovaného. Za takové situace, tj. při existenci jakýchkoli pochybností či nejistoty o řádnosti a efektivnosti zastoupení nezletilého žalovaného zákonným zástupcem, je naopak před projednáním věci a vydáním rozhodnutí nutné zabývat se právě touto otázkou řádného zastoupení nezletilého dítěte a ony pochybnosti či nejistotu odstranit, případně zvážit, zda v daném případě není namístě ustanovit nezletilému účastníkovi opatrovníka podle § 29 odst. 1 o. s. ř., a to s ohledem na nejlepší zájem nezletilého zpravidla z řad advokátů [srov. též nález ze dne 19. 2. 2014 sp. zn. I. ÚS 3304/13 (N 18/72 SbNU 217), bod 61].

31. Ústavní soud ve své judikatuře opakovaně vyslovil, že není-li fyzická osoba s ohledem na svůj nízký věk schopna porozumět významu předmětného řízení a projevat v něm vážně svou vůli, je nezbytné její zastoupení osobou, která bude skutečně uplatňovat její práva a hájit její zájmy [srov. např. nález ze dne 12. 11. 2019 sp. zn. II. ÚS 3134/19 (N 189/97 SbNU 59), v daném případě bylo nezletilé 9 let]. V nálezu ze dne 25. 2. 2020 sp. zn. III. ÚS 3132/19 (N 36/98 SbNU 372) Ústavní soud konstatoval, že zastoupení nezletilé zákonným zástupcem v řízení před soudem nemusí být za všech okolností z hlediska zájmu nezletilé zastoupením řádným. Zastupuje-li zákonný zástupce nezletilou jen formálně, nečiní žádné procesní úkony k ochraně jejích práv, pak jedná v rozporu s jejími zájmy i samotným účelem zastoupení. Jde v podstatě o srovnatelnou situaci, jako kdyby nezletilá nebyla vůbec zastoupena. Povinností soudu v takové situaci je proto vždy přinejmenším zvážit, zda jsou v konkrétní věci dány podmínky pro ustanovení opatrovníka podle § 29 odst. 1 o. s. ř. Jsou-li dány, a není-li dítěti opatrovník ustanoven, dochází k porušení jeho práv plynoucích z čl. 38 odst. 2 Listiny [srov. též nález ze dne 14. 1. 2020 sp. zn. I. ÚS 3131/19 (N 7/98 SbNU 51) a další].

32. Pro úplnost je třeba zmínit i nález ze dne 14. 1. 2020 sp. zn. I. ÚS 3131/19 (N 7/98 SbNU 51), ve kterém Ústavní soud dovodil, že v důsledku postupu okresního soudu,

který, ačkoli mu z jeho úřední činnosti muselo být známo, že matka nezletilé zanedbává výchovu dětí svěřených jí do péče, nezkoumal schopnost matky řádně hájit zájmy nezletilé a nezabýval se podmínkami pro ustanovení opatrovníka pro řízení, zájmy nezletilé nebyly v rozporu s čl. 11 odst. 1, čl. 32 odst. 1, čl. 36 odst. 1, čl. 38 odst. 2 Listiny a čl. 3 Úmluvy o právech dítěte řádně hájeny.

c) K nákladům řízení v případě tzv. formulářových žalob

33. V nálezu ze dne 29. 3. 2012 sp. zn. I. ÚS 3923/11 (N 68/64 SbNU 767) se Ústavní soud vyjádřil k výši náhrady nákladů řízení v případě tzv. formulářových žalob. Uvedl, že tyto jsou návrhem majícím podobu využitého vzoru, od kterého se odlišují jen natolik, aby mohly být co do určitosti osob účastníků a předmětu řízení dostatečně individualizovány. Právní argumentace, její stylizace a formální vyjádření jsou však totožné, anebo vykazují jen drobné odchylky (bod 28). Soudy prvního stupně jej „odhalí“ i díky jednotě v osobě žalobce, jejího právního předchůdce, anebo jejího advokáta. Z takových okolností je nutné uzavřít, že sepsání tzv. formulářové žaloby představuje spíš administrativní úkon, než provedení úkonu právní služby. Jde typicky o „bagatelní“ pohledávky ze spotřebitelských smluv, při nichž je spotřebitel fakticky vyloučen z možnosti sjednat si je s jiným obsahem (bod 27). Výše přiznané náhrady nákladů má obecně kompenzovat účelně vynaložené náklady účastníka řízení při úspěšném uplatnění či bránění práva. V řízeních o formulářových žalobách jsou tyto náklady podstatně nižší, než u běžných žalob, neboť úkony právní služby jsou poskytnuty v zásadě jen při podání první formulářové žaloby. Obecné soudy by tak měly určit výši odměny za zastupování advokátem s ohledem na princip proporcionality mezi výší vymáhané částky a náhradou nákladů. S ohledem na nutnost dodržení principu proporcionality mezi výší vymáhané částky a náhrady nákladů, je spravedlivé, aby výše odměny za zastupování žalobce advokátem byla určena tak, že zpravidla nepřesáhne jednonásobek vymáhané jistiny (bod 31). Výše zmíněné principy byly následně aplikovány v řadě rozhodnutí Ústavního soudu [viz např. náleze ze dne 25. 7. 2012 sp. zn. I. ÚS 988/12 (N 132/66 SbNU 61), usnesení ze dne 7. 5. 2013 sp. zn. II. ÚS 2979/12, náleze ze dne 18. 12. 2013 sp. zn. IV. ÚS 3678/12 (N 218/71 SbNU 557) či náleze ze dne 13. 3. 2014 sp. zn. I. ÚS 1956/12 (N 33/72 SbNU 381)].

34. V nálezu ze dne 18. 12. 2013 sp. zn. IV. ÚS 3678/12 (N 218/71 SbNU 557) Ústavní soud poukázal na to, že soudy při rozhodování o náhradě nákladů řízení jsou povinny posoudit účelnost právního zastoupení žalobce, zvláště ve specifických případech, kdy jde zaprvé o řízení, v němž proti rozsudku nalézacího soudu není odvolání přípustné (řízení o tzv. bagatelní věci), zadruhé jednotlivé žaloby se v zásadě liší jen údaji o žalovaných a žalované částce (jde o tzv. formulářovou žalobu), zatřetí jde o pohledávky ze smluv, kde jednou ze stran byl spotřebitel, začtvrté jde o smlouvu nebo podmínky jiného právního důvodu k plnění, při nichž je spotřebitel fakticky vyloučen z možnosti sjednat si je s jiným obsahem (typicky půjde zejména o smlouvy o přepravě, dodávce tepla nebo energií, spotřebitelském úvěru, běžném účtu, o poskytování služeb informační společnosti, o poskytování služeb elektronických komunikací, o pojistné smlouvy, o regulační poplatek podle zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů).

d) K požadavku na spojování řízení vedených mezi týmiž účastníky ve skutkové a právně shodných věcech obecnými soudy

35. K otázce spojování věcí a obecně hospodárnosti řízení a aplikace § 112 o. s. ř., se Ústavní soud vyjádřil nejprve v nálezu ze dne 21. 1. 2010 sp. zn. I. ÚS 2930/09 (N 13/56 SbNU 125), ve kterém vyslovil názor, že § 112 o. s. ř., podle kterého může soud v zájmu hospodárnosti řízení spojit ke společnému řízení věci, které byly u něho zahájeny a skutkově spolu souvisí nebo se týkají týchž účastníků „je třeba interpretovat nikoliv tak, že je předmětem volné úvahy soudce, a nikoliv jen v souvislosti se zásadou ekonomie řízení, ale z hlediska souladnosti procesního postupu soudu s ohledem na náklady řízení s principem proporcionality zásahu do vlastnického práva povinného, který plyne z požadavku právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy). Z principu proporcionality vyplývá nezbytnost minimalizace legitimního zásahu do základních práv účastníků řízení, kterým nesmí být vedením řízení způsobena větší než jen nezbytná újma. Soudy, ale i jiné orgány veřejné moci, proto musí volit taková řešení, která by minimalizovala zásah do základních práv účastníků řízení. Tyto postuláty by měly vést obecné soudy k úvaze o spojení věcí.“ Jak rezonuje ve veřejnosti, je situace, kdy vymáhané původně dlužné částky jsou nepatrným zlomkem nákladů řízení, a především nákladů exekuce, považována za obecně nespravedlivou, neracionální a ohrožující i legitimní zájmy věřitelů, resp. jejich základní práva legitimního očekávání vrácení dluhu. Tento výše citovaný právní závěr byl vyjádřen v nálezu ze dne 21. 1. 2010 sp. zn. I. ÚS 2930/09 sice toliko formou *obiter dicta*, následně byl nicméně do řady nálezů začleněn a podrobně rozveden jako jejich *ratio decidendi* [srov. nálezy ze dne 7. 6. 2011 sp. zn. II. ÚS 2780/10 (N 108/61 SbNU 609), ze dne 8. 9. 2011 sp. zn. II. ÚS 2013/10 (N 154/62 SbNU 347) a ze dne 19. 10. 2011 sp. zn. IV. ÚS 247/11 (N 180/63 SbNU 91)].

36. Soudy, ale i jiné orgány veřejné moci, proto musí volit taková řešení, která by minimalizovala zásah do základních práv účastníků řízení. Přestože soudnímu exekutorovi žádný právní předpis explicitně nepřikazuje, aby věci, které spolu po všech stránkách souvisejí, spojil, je takový postup z důvodu hospodárnosti řízení (§ 112 o. s. ř.), jakož i z důvodu upřednostněné minimalizace zásahů do základního práva na vlastnictví povinného, nanejvýše žádoucí. K individuálnímu rozhodování v jednotlivých věcech lze přistoupit tak, aby nebyl porušen čl. 36 odst. 1 Listiny, pouze tehdy, je-li takový postup rozumně odůvodnitelný. Ústavní soud svou judikaturou nezpochybnil právo na náhradu nákladů exekuce jak na straně soudního exekutora, tak i na straně oprávněného, zdůraznil však, že mezi vyšší vymáhané pohledávky a vyšší nákladů řízení (exekučních nebo i nákladů nalézacího řízení), které nese povinný, musí existovat proporcionalní vztah. Ústavní soud opakovaně připomněl postavení exekutora při výkonu exekuční činnosti, který je jako veřejný činitel při výkonu svěřené státní moci povinen respektovat základní práva osob, ve vztahu k nimž přenesenou státní moc vykonává [srov. např. stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 12. 9. 2006 sp. zn. Pl. ÚS-st. 23/06 (ST 23/42 SbNU 545), či nálezy ze dne 27. 11. 2007 sp. zn. II. ÚS 1331/07 (N 207/47 SbNU 255), ze dne 11. 5. 2011 sp. zn. II. ÚS 543/11 (N 89/61 SbNU 377), ze dne 8. 9. 2011 sp. zn. II. ÚS 2013/10 a další]. Proto i on musí volit především taková řešení, která by minimalizovala zásah do základních práv účastníků řízení a vedením řízení jim nezpůsobil větší než nezbytnou újmu. Neopodstatněné navyšování nákladů exekučního řízení rovněž za určitých skutkových okolností představuje zneužití práva, které lze

považovat za zásah do práv povinného na minimalizaci zásahů vyplývajících z čl. 1 odst. 1 Ústavy [srov. nález ze dne 8. 9. 2011 sp. zn. II. ÚS 2013/10].

37. V nálezu ze dne 7. 6. 2011 sp. zn. II. ÚS 2780/10, byl Ústavní soud konfrontován se situací, kdy byly na povinném vymáhány pohledávky (celkem 5) oprávněného vzniklé z přepravy osob, jejichž výše (jistina a náklady nalézacího řízení) se pohybovala mezi 711 Kč a 1 611 Kč, celkově v částce 6 255 Kč, přičemž celkové náklady exekuce (náklady exekutora a náklady oprávněného) pak činily 58 800 Kč, tedy bezmála desetinasobek výše původní pohledávky. Ústavní soud v této souvislosti, aniž by tím současně obhajoval či naváděl dlužníky k vyhýbání se plnění jejich povinností, případně zpochybňoval právo soudního exekutora a oprávněného na náhradu nákladů exekuce, uvedl, že „musí existovat proporcionalní vztah mezi výší vymáhané pohledávky a výší nákladů řízení (exekučních nebo i nákladů nalézacího řízení), které musí povinný nést. Takto sofistikovaně a neúčelně vynaložené náklady by se tedy neměly stát faktickou sankcí vůči povinnému, která je navíc nepřiměřeně přísná nebo dokonce likvidační, a neměly by ani představovat nepřiměřený zdroj zisku pro stranu oprávněnou nebo exekutora. Proto by měly jak soudy, tak i exekutoři postupovat tak, aby tento zásah do vlastnického práva povinného svým postupem minimalizovaly. V dané věci by pro soudního exekutora určitě nepředstavovalo vážný problém spojení výše uvedených věcí, a to ani z hlediska věcného (pohledávky na základě stejného titulu), osobního (pohledávky jednoho oprávněného subjektu za jedním dlužníkem), ani časového (výzvy ke splnění povinnosti byly vydány v jeden den). Za situace, kdy se justiční informační systémy neustále zdokonalují, je vždy nutné zvažovat, zda skutkově a právně obdobné věci týchž účastníků, které k příslušnému soudu nebo soudnímu exekutorovi napadnou, z důvodů procesní ekonomie nespojit. Přestože soudnímu exekutorovi žádný právní předpis explicitně nepřikazuje, aby věci, které spolu po všech stránkách souvisejí, spojil, je takový postup z důvodu hospodárnosti řízení (§ 112 o. s. ř.) i z důvodu výše zmiňované minimalizace zásahů do základního práva na vlastnictví povinného nanejvýš žádoucí. K individuálnímu rozhodování v jednotlivých věcech lze přistoupit tak, aby nebyl porušen čl. 36 odst. 1 Listiny pouze tehdy, je-li takový postup rozumně odůvodnitelný [srov. nález ze dne 8. 9. 2011 sp. zn. II. ÚS 2013/10 či nález ze dne 16. 7. 2015 sp. zn. III. ÚS 236/13 (N 129/78 SbNU 51)].

38. Rovněž v již uvedeném nálezu sp. zn. III. ÚS 236/13 Ústavní soud vyslovil, že projednává-li nalézací soud odděleně občanskoprávní spory mezi týmiž účastníky, které jsou po skutkové a právní stránce shodné a o žalobách rozhoduje jednotlivě, aniž využil možnosti uvedené v § 112 odst. 1 o. s. ř., a aniž by věci spojil ke společnému řízení, může tímto postupem porušit základní právo na spravedlivý proces, zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny.

B) Aplikace obecných východisek na posuzovaný případ

39. V nyní posuzované věci obecné soudy výše uvedené požadavky vymezené judikaturou Ústavního soudu při rozhodování o návrhu stěžovatelky na zastavení exekuce nevzaly v úvahu, přičemž pochybily zejména tím, že odmítly zkoumat, zda exekuční titul nevykazuje zásadní vady, jak v řízení stěžovatelka namítala.

40. V předmětné věci Ústavní soud z příloženého spisu okresního soudu zjistil, že platebním rozkazem okresního soudu ze dne 18. 9. 2008 č. j. 41 Ro 319/2008-4 byla stěžovatelce jako povinné uložena povinnost zaplatit oprávněné částku 1 006 Kč

s příslušenstvím a náklady řízení ve výši 8 454 Kč. Na platebním rozkaze byla uvedena pouze stěžovatelka jako povinná, která v té době nebyla zletilá (v roce 2008 jí bylo 15 let), zákonný zástupce na platebním rozkaze není uveden. Z platebního rozkazu tedy není zřejmé, zda nezletilá stěžovatelka byla v předmětném řízení zastoupena, když jméno zákonného zástupce na platebním rozkaze není uvedeno. Proti platebnímu rozkazu matka nezletilá jako zákonná zástupkyně tehdy nezletilé stěžovatelky nepodala odpor a ani dlužnou částku za nezletilou neuhradila. Tuto částku začal soudní exekutor po stěžovatelce vymáhat až po dosažení zletilosti stěžovatelky. Z uvedeného vyplývá, že uvedený platební rozkaz vykazuje zmatečnostní vadu ve smyslu § 229 odst. 1 písm. c) o. s. ř., neboť stěžovatelka v předmětném řízení neměla procesní způsobilost a jako účastník řízení nebyla zastoupena, resp. nebyla zastoupena zástupcem, který by řádně hájil její zájmy, ačkoli byla v té době nezletilá. I když platebním rozkazem uložená částka činí „pouze“ 1 006 Kč s příslušenstvím, náklady řízení byly na platebním rozkaze vyčísleny na částku mnohonásobně (osminásobně) vyšší, než činila žalovaná částka, a to na 8 454 Kč. Podle tvrzení stěžovatelky byla proti ní vedena souběžně dvě soudní řízení, přičemž v každém z nich šlo o částku 1 006 Kč s příslušenstvím, představující nezaplacené jízdné a pokutu. Tato nalézací řízení však nebyla z důvodu ekonomie řízení spojena ke společnému řízení (a posléze ani exekuční řízení). Ze spisového materiálu vyplývá, že stěžovatelka je samoživitelka, pečuje o nezletilou dceru, otec dítěte je státní příslušník Ukrajiny a momentálně se účastní bojů na Ukrajině. Stěžovatelka pobírá peněžitou pomoc v mateřství, výživné a invalidní důchod. Stěžovatelka v ústavní stížnosti uvedla, že vymáhanou částku nebyla schopna uhradit, a proto se zadlužila, navíc půjčka byla sjednána s nepřiměřeně vysokými úroky. Usnesením krajského soudu ze dne 22. 3. 2023 č. j. KSCB 46 INS 14927/2018-8-55 bylo k návrhu stěžovatelky zrušeno schválené oddlužení. Protože majetek stěžovatelky (dlužnice) byl pro uspokojení věřitelů zcela nepostačující a současně nebyly naplněny podmínky předpokládané zákonem pro prohlášení konkurzu [dlužnice o prohlášení konkurzu nepožádala), rozhodl krajský soud podle § 418 odst. 5 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů (insolvenční zákon), o zastavení insolvenčního řízení a zproštění insolvenčního správce funkce].

41. Závěry přijaté ve výše uvedených nálezech jsou plně uplatnitelné i v nyní posuzované věci. Obecné soudy v předmětné věci pochybily již tím, že při posuzování návrhu stěžovatelky na zastavení exekuce se nezabývaly otázkou, zda exekuční titul nevykazuje zásadní vady, zejména, zda stěžovatelka jako nezletilá byla v nalézacím řízení řádně zastoupena tak, aby mohla hájit svá práva.

42. V předmětné věci okresní soud v nalézacím řízení při rozhodování o návrhu oprávněné na vydání platebního rozkazu nezkoumal schopnost matky jako zákonného zástupce řádně hájit zájmy nezletilé a nezabýval se ani podmínkami pro ustanovení opatrovníka pro řízení, a došlo tak k tomu, že zájmy nezletilé v soudním řízení nikdo nehájil. Okresní soud nespojil oba návrhy na vydání platebního rozkazu do společného řízení, ačkoli tento požadavek Ústavní soud opakovaně zdůraznil ve svých nálezech. Odměnu oprávněné za zastupování advokátem v nalézacím řízení stanovil okresní soud v rozporu s nálezkovou judikaturou Ústavního soudu týkající se náhrady nákladů řízení u tzv. formulářových žalob v nepřiměřené výši (osminásobek žalované částky), v důsledku čehož byla stěžovatelka zatížena dluhem, jehož bagatelní výše se v průběhu let natolik navýšila, že celkově vymáhanou finanční sumu již takto označit nelze. Ústavní soud přitom opakovaně judikoval, že obecné soudy musí při svém rozhodování chránit též zájem dítěte, aby do dospělosti nevstupovalo se závazky, jež mohou mít rdousící efekt.

43. Obecné soudy se v předmětné věci nezabývaly ani otázkou, zda výše odměny advokáta oprávněné v nalézacím řízení byla stanovena v souladu s výše uvedenou nálezovou judikaturou. Okresní soud rozhodl v nalézacím řízení zahájeném na základě tzv. formulářové žaloby o náhradě nákladů řízení, která několikanásobně převyšuje výši žalované částky, pouze s ohledem na úspěch žalující strany ve věci, bez zřetele k účelně a proporcionálně vynaloženým nákladům řízení. Okresnímu soudu nelze vytknout, že z výše citovaných nálezů v nalézacím řízení nevycházel, neboť platební rozkaz vydal v roce 2008, lze však připomenout, že právní názory v nálezech vyslovené jsou založeny na obecných principech plynoucích z ústavního pořádku, a to především z práva na spravedlivý (řádný) proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Nemají tak povahu pravidel, která by vyžadovala zohlednit časovou působnost jako v případě nálezů zrušujících normativní právní akty, a proto se vztahují i na řízení vedená před vydáním těchto nálezů [srov. nález ze dne 14. 3. 2016 sp. zn. I. ÚS 1705/15 (N 40/80 SbNU 495) a další].

44. Soudní exekutor začal dlužnou částku vymáhat až v okamžiku dovršení zletilosti, přičemž v důsledku nečinnosti soudního exekutora narostlo příslušenství pohledávky. Ani soudní exekutor obě exekuční řízení nespojil do společného řízení a vymáhal je ve dvou samostatných řízeních, což náklady exekuce zdvojnásobilo, a celkový dluh stěžovatelky tak ještě více narostl.

45. Výše uvedené skutečnosti přispěly k tomu, že stěžovatelka se při vstupu do svého dospělého života musela zadlužit (vzala si půjčku s nepřiměřeně vysokými úroky), aby vymáhanou částku mohla splácet. To ji uvrhlo do „dluhové pasti“ (vymáhaná částka včetně příslušenství, náklady řízení, náklady exekuce – navíc zdvojené). Oddlužení nakonec muselo být zrušeno, neboť stěžovatelka neměla dostatečné prostředky ke splácení dluhu, a insolvenční řízení bylo zastaveno. Stěžovatelka je nemajetná, invalidní, pečuje o malé dítě a je samoživitelka.

46. K těmto skutečnostem, jakož i k výše uvedené nálezové judikatuře Ústavního soudu vztahující se k uvedené oblasti, obecné soudy při rozhodování o návrhu stěžovatelky na zastavení exekuce nepřihlédly. Námitka obecných soudů, že se stěžovatelka snaží přenést řešení svého nedbalého jednání v nalézacím řízení do řízení exekučního, přitom, jak bylo výše uvedeno, není i s ohledem na uvedené skutečnosti vztahující se k nalézacímu řízení a vydání platebního rozkazu okresního soudu pro řešení projednávaného případu relevantní. K tomu je třeba obecným soudům vytknout, že ani ony oba návrhy stěžovatelky na zastavení exekuce nespojily za účelem ekonomie řízení do jednoho řízení, ale rozhodovaly o nich v samostatných řízeních.

VI. Závěr

47. Vycházeje ze shora nastíněných východisek dospěl Ústavní soud k závěru, že oba obecné soudy nesprávnou interpretací a aplikací § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř., porušily základní právo stěžovatelky na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny, jakož i právo stěžovatelky na ochranu vlastnictví podle čl. 11 odst. 1 Listiny (potažmo i čl. 32 odst. 1 věta druhá, čl. 38 odst. 2 Listiny a čl. 3 Úmluvy o právech dítěte), neboť dostatečně nezohlednily specifické a – podle přesvědčení Ústavního soudu – velmi jednoznačné okolnosti nyní posuzované věci a smysl a účel uvedeného zákonného ustanovení. Na

základě zjištěných skutkových okolností posuzované věci, jakož i na základě stávající judikatury Ústavního soudu, totiž měly obecné soudy uvažovat o zastavení exekučního řízení pro existenci „jiného důvodu“. Ze shora citované judikatury vyplývá, že použití 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř., není podmíněno ani vyčerpáním řádných opravných prostředků v předcházejícím nalézacím řízení (tím méně tedy žalobou pro zmatečnost).

48. Obecným soudům dále nic nebránilo v tom, obě řízení o návrzích stěžovatelky na zastavení exekucí spojit ke společnému řízení. Pro úplnost je třeba dodat, že na základě postulátů ve výše uvedených nálezech lze v nyní posuzované věci mít za to, že ani pro soudního exekutora by nebylo vážným problémem spojení věci stěžovatelky, a to ani z hlediska věcného (pohledávky na základě stejných titulů), osobního (pohledávky jednoho oprávněného subjektu za jedním dlužníkem), ani z časového (oba návrhy byly podle tvrzení stěžovatelky podány současně), což s ohledem na okolnosti posuzované věci vedlo Ústavní soud k závěru o zásahu do práva stěžovatelky na minimalizaci zásahů vyplývajících z čl. 1 odst. 1 Ústavy.

49. S ohledem na výše uvedené závěry o porušení ústavně zaručených práv stěžovatelky Ústavní soud ústavní stížnosti směřující proti usnesením okresního soudu a krajského soudu podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu vyhověl a napadená rozhodnutí podle § 82 odst. 3 písm. a) téhož zákona zrušil.

50. Zrušením napadených rozhodnutí se vytváří prostor pro opětovné posouzení návrhu stěžovatelky na zastavení exekuce okresním soudem. Zároveň se tím stěžovatelce otevírá možnost uplatnění argumentace k právní stránce předmětné věci. Úkolem okresního soudu v dalším řízení bude posoudit předmětnou věc znovu, přičemž je vázán právními názory Ústavního soudu vyslovenými v tomto nálezu (čl. 89 odst. 2 Ústavy).

51. Ústavní soud o ústavní stížnosti rozhodl mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků, neboť dospěl k závěru, že od něho nelze očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 24. dubna 2024

Jan Svatoň
předseda senátu